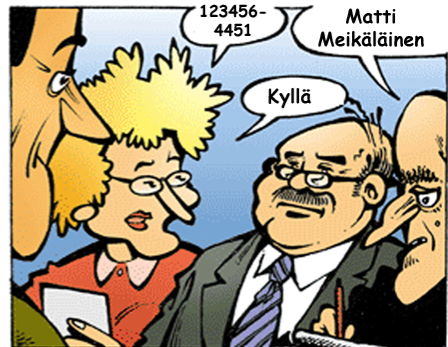

Sähköinen äänestys

Ongelmat ja tulevaisuus

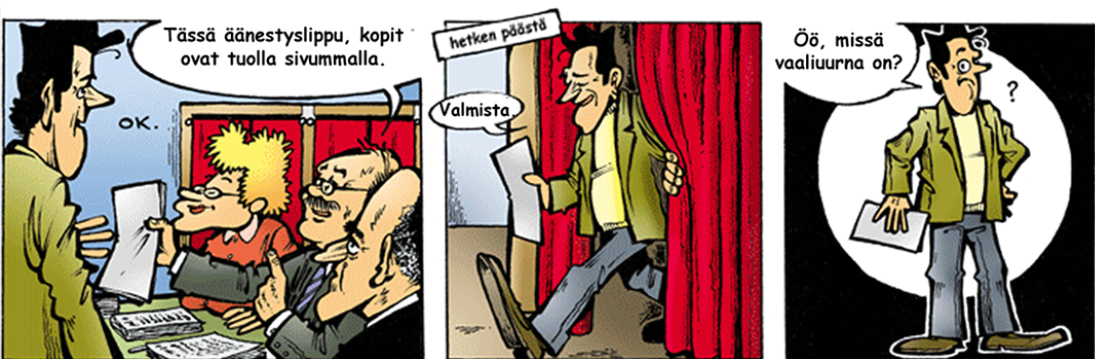

Mitä se on?

Sähköisessä äänestyksessä (englanniksi e-voting) joko äänestys, ääntenlasku tai molemmat tehdään sähköisesti. Mikäli äänestys on täysin sähköinen, ei paperisia äänestyslippuja käytetä lainkaan.

Täyssähköisen äänestyksen lisäksi on olemassa erilaisia osin sähköisiä järjestelmiä. Joissakin tapauksissa äänestyslippu on paperinen, mutta ne luetaan ja lasketaan sähköisesti. Joskus taas äänestyksen yhteydessä tulostetaan paperille tarkistuskuitti.

Suomessa vuoden 2008 kunnallisvaaleissa kokeiltu järjestelmä oli täysin sähköinen. Äänestys tapahtui äänestyspaikalla kuten perinteisessäkin äänestyksessä, ei siis esimerkiksi Internetissä tai kännykällä.

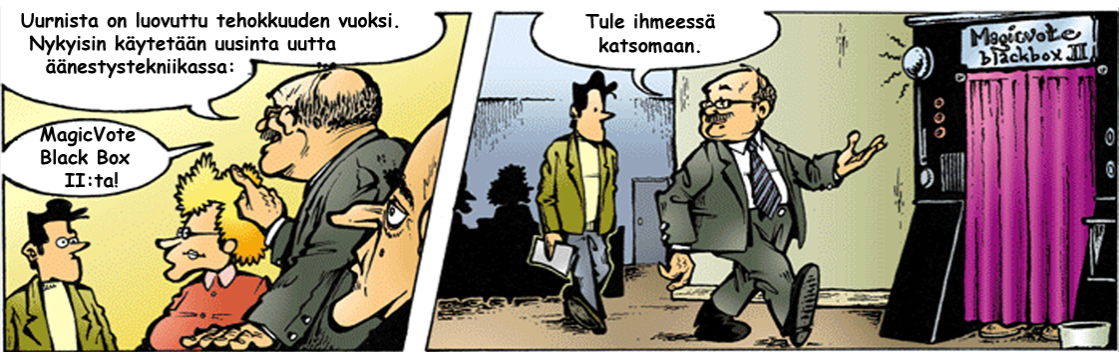
Ongelmat

Täysin sähköisen äänestyksen suurin ongelma on se, ettei äänestyksestä voida suorittaa riippumatonta tarkistuslaskentaa.

Äänet toki voidaan laskea yhä uudelleen, mutta täyssähköinen äänestysjärjestelmä voi tehdä virheen jo äänestyshetkellä. Uudelleenlaskenta muuttuu tällöin merkityksettömäksi.

Täyssähköiset äänestysjärjestelmät ovat myös usein "mustia laatikoita". Perinteisessä äänestyksessä tämä vastaisi sitä, että kaikki paperiset äänestysliput viettäisiin jonkin yrityksen tiloihin ja yrityksen edustaja ilmoittaisi tuloksen myöhemmin - eikä äänestyslippuja pääsisi enää kukaan muu koskaan näkemään.

Äänestystuloksessa ei riitä, että äänet on laskettu oikein. Myös hävinneiden ehdokkaiden on pystyttävä uskomaan tuloksen oikeellisuuteen.

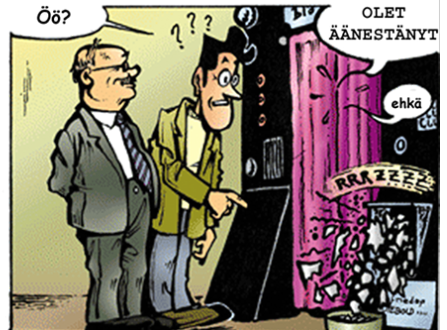
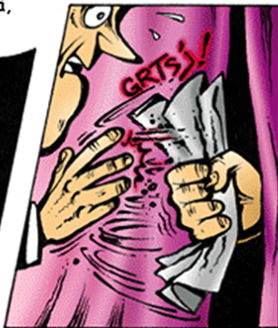
Maailmalla

Muualla maailmassa täyssähköinen äänestys on ollut viime aikoina pahassa vastatulessa. Yhdysvalloissa, jossa sähköinen äänestys on ollut suosituinta, yli puolet osavaltioista vaatii jo paperisen varmistuslipukkeen mahdollista uudelleenlaskentaa varten. Euroopassa täyssähköisen äänestyksen kokeiluista on luovuttu muun muassa Alankomaissa.

Täysin sähköinen äänestys on vallanpitäjille houkutteleva vaihtoehto maissa, joissa on runsasta korruptiota ja halua vaalivilppiin. Vaalien tuloksen väärentäminen sähköisessä järjestelmässä on huomattavasti perinteistä äänestystä helpompaa.

Suomen - ja muiden vakaiden demokratioiden - on vaikea perustella esimerkiksi diktatuureille, miksi heidän ei pitäisi ottaa käyttöön huijattavissa olevaa järjestelmää, jos me itse käytämme vastaavaa.

Pidä äänestyslippua verhon edessä, suunnilleen tässä.

Suomen kokeilu

Suomessa kokeiltiin täyssähköistä äänestystä vuoden 2008 kunnallisvaaleissa. Järjestelmän toimittajat olivat TietoEnator (nykyään Tieto) ja espanjalainen Scytl. Päätös kokeilusta tehtiin Vanhasen I hallituksessa ja hanke vietiin loppuun Vanhasen II hallituksessa.

Järjestelmä ei mahdollistanut riippumatonta tarkistuslaskentaa ja Oikeusministeriö kieltäytyi toistuvasti luovuttamasta järjestelmään liittyviä tietoja muun muassa liikesalaisuuteen vedoten.

Vaalien jälkeen kävi ilmi, että ohjeistus- ja käytettävyysongelmien vuoksi ääniä oli kadonnut. Korkein hallinto-oikeus määräsi kokeilupaikkakunnilla järjestettäväksi uudet vaalit.

Näiden virheiden löytäminen ja korjaaminen ei kuitenkaan takaa sitä, että järjestelmä olisi nyt virheetön.

Miksi se on vaikeaa?

Usein kuulee väitettävän, että sähköisen äänestyksen kunnollinen toteuttaminen olisi helppoa - onhan meillä sähköistä maksuliikennettä ja verkkopankkejakin, jotka toimivat hyvin.

Pankkitoiminnassa toimintavarmuutta voidaan kuitenkin saavuttaa paljon suoraviivaisemmin. Jokaisesta tilisiirrosta tiedetään, kuka sen teki, milloin ja minne. Äänestyksessä tällaista tietoa ei voida kerätä. Vaalisalaisuuden säilyttämiseksi järjestelmään ei pitäisi merkitä, kuka äänesti ketä.

Etä-äänestyksen kuten verkko- tai kännykkä-äänestyksen osalta ongelmaksi muodostuu lisäksi se, ettei äänestystapahtumaa voida esimerkiksi painostuksen varalta valvoa.

Miksi sitä halutaan?

Suomen nykyinen, perinteinen äänestysjärjestelmä on kehitetty kestäväksi hyvin epävakaisiin sisäpoliittisiin olosuhteisiin. Äänet lasketaan hajautetusti kilpailevien puolueiden toimesta. Tarkastuslaskenta voidaan tehdä tarvittaessa niin monta kertaa kuin halutaan. Tulokset saadaan nopeasti. Miksi siis pitäisi siirtyä sähköiseen äänestykseen?

Sähköisen äänestyksen ja erityisesti etä-äänestyksen on toivottu lisäävän äänestysaktiivisuutta ja mahdollistavan helpommin neuvoa-antavat kansanäänestykset ja uudenlaiset vaalitavat.

Jos kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia halutaan todella lisätä, se pitäisi kuitenkin aloittaa hallinnon ja lainsäädännön valmistelun läpinäkyvyydestä. Vaalitapojen muuttamiseen tulisi myös löytyä poliittista tahtoa.

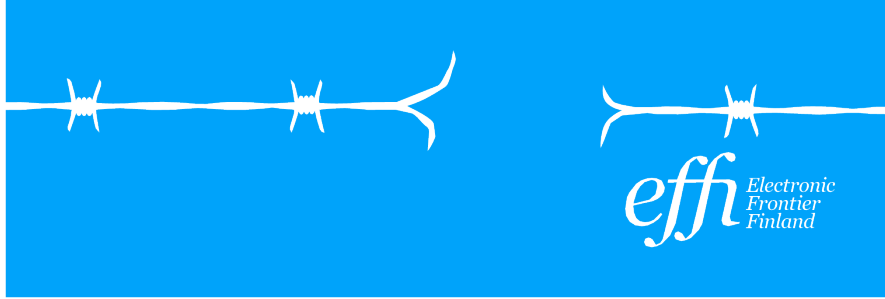

Mutta... eikös äänet ole tarkoitus laskea? Mistä tiedetään, että tyyppi kaapissa laskee ne oikein?

No, tuota, emme me oikeastaan tiedäkään, mutta valtionhallinto vakuuttaa, että tuosta kaikesta on huolehdittu. Ja joka tapauksessa verhon takana oleva henkilö on huolella testattu. Kyllä ne siellä ministeriössä tietää.

Electronic Frontier Finland (Effi) ry on perustettu puolustamaan kansalaisten sähköisiä oikeuksia.

Mielestämme sähköistä äänestystä ei pitäisi ottaa käyttöön, ellei siihen liittyviä ongelmia saada kunnolla ratkaistuksi. Erityisesti riippumaton tarkistuslaskenta pitäisi mahdollistaa jollakin kaikkien kansalaisten ymmärrettävissä olevalla tavalla, kuten paperivarmenteella.

Lisätietoja sähköisestä äänestyksestä ja Suomen sähköisen äänestyksen kokeilusta löydät verkkosivuiltamme osoitteesta

<http://www.ffi.org/sahkoaanestys-faq.html>

